

Naturvårdsverket
registrator@naturvardsverket.se
richard.kristoffersson@naturvardsverket.se
emma.hundertmark@naturvardsverket.se

Ärendenummer
NV-10905-22

Datum
2023-01-15

Underrättelse från Finland enligt konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen) gällande två planerade havsbaserade vindkraftsparker i Ålands marina vatten

Miljöministeriet i Finland har underrättat Sverige om planer på de två havsbaserade vindkraftparkerna Noatun Nord och Noatun Syd i Ålands marina vatten. BirdLife Sverige har i enlighet med Esbokonventionen erbjudits möjlighet att komma med synpunkter på om de planerade vindkraftsprojekten kan antas medföra betydande miljökonsekvenser för Sverige och om Sverige i så fall bör delta i processen med att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) samt lämna synpunkter på de potentiella gränsöverskridande effekter som projektet kan antas medföra.

Det är välkänt att stora mängder fåglar passerar över Ålands hav varje vår och höst. Det är således en självklarhet att Noatun Nord och Noatun Syd kan antas medföra betydande miljökonsekvenser och att Sverige bör delta i processen med att ta fram en MKB samt lämna synpunkter på de potentiella gränsöverskridande effekter som projektet kan antas medföra. Vi noterar att påverkan på fåglar inte ens nämns bland eventuella gränsöverskridande miljökonsekvenser i underlagen för respektive vindkraftpark (kapitel 5).

I fråga om utformningsalternativen med olika storlek på vindkraftverk är vår uppfattning att färre (och större) verk i allmänhet medför en mindre påverkan på naturvärden jämfört med fler (och mindre) verk. Dock föreligger betydande osäkerheter om skillnaden i påverkan när verken sträcker sig många hundra meter upp i lufthavet, upp till sådana höjder där flyttfågelsträcket normalt pågår. Konsekvenser därav bör ligga inom ramen för utredningskrav som myndigheterna ska efterfråga från verksamhetsutövaren.

Miljökonsekvensbeskrivning

I en kommande miljökonsekvensbeskrivning måste bl.a. följande beaktas:

- Beskrivningen måste grundas på vilka fåglar som finns (samt vilka som kan förväntas uppträda) i området och bedöma förekomsterna i ljuset av ett uppdaterat kunskapsläge vad gäller risker för fåglar i relation till havsbaserade vindkraftverk. Inventeringsinsatser ska kartlägga hur viktigt området är som födosöks-/uppehållsområde under olika delar av året samt vilka rörelser av fåglar som sker.
- Beskrivningen ska utvärdera en sammantagen undanträngningseffekt, med åtföljande funktionell habitatförlust, av den aktuella vindkraftparken tillsammans med andra vindkraftparker i denna del av Östersjön. Även effekterna av ökad båttrafik i anslutning till vindkraftparken måste bedömas.
- Det är viktigt att utvärdera kumulativ påverkan av vindkraftparken tillsammans med annan påverkan från bl.a. sjöfart och fiske.
- Miljökonsekvensbeskrivningen ska utifrån genomförda undersökningar, inklusive radarstudier, innehålla förväntad (översiktlig) kollisionsstatistik för flyttande fåglar.

Nattflyttande fåglar

En potentiellt mycket stor risk med den planerade utbyggnaden av vindkraft i Östersjön är att stora mängder nattflyttande fåglar under vissa väderomständigheter (i synnerhet i dimma/mörker) kolliderar med

konstruktioner såsom fyror, skyskrapor, master, vindkraftverk, oljeplattformar etc.¹ [I extrema fall kan enorma mängder fåglar dödas under en natt, t.ex. finns rapporter om upp till 10 000 lappsparvar (*Calcarius lapponicus*) i Kansas 1998² samt >12 000 fåglar i Wisconsin 1963³.]

Även om studier av flyttande fåglar visat att de i stor utsträckning undviker vindkraftverk under sträckflykt, så kan de inte se rotorbladen i mörker och "massdöd" kommer sannolikt att inträffa regelbundet (känt t.ex. från Öresundsbron). Vindkraftverkens höjd samt rotorbladens längd och direkt dödande rotationshastighet gör faran för fåglar avsevärt större än när det gäller andra konstruktioner, och överhängande mortalitetsrisk lär föreligga även utan upplysningseffekt.

Att reella populationsnedgångar skulle kunna konstateras bero på en ökad dödlighet p.g.a. kollisioner med vindkraftverk är förvisso mindre sannolikt för talrika småfågelarter. Likväl kan den planerade vindkraftsutbyggnaden i Sverige och andra Östersjöländer resultera i att miljontals fåglar kolliderar med vindkraftverk varje vår och höst. En sådan påtaglig mortalitetsfaktor kan vi som naturvårdsorganisation omöjligt bortse ifrån! Uppförande av vindkraftparker där miljontals fåglar passerar strider uppenbart mot försiktighetsprincipen, varför det måste framhållas att den planerade vindkraftparker ligger i en del av Östersjön som passerar av åtskilliga tiotals miljoner sträckande fåglar.

Studier om potentiell (och sedermera verklig) påverkan på den massmigration av fåglar som pågår över Östersjön måste vara ett krav. Detta är nämligen att betrakta som en "ödesfråga" för huruvida vi kan anse att regeringen, vindkraftsbranschen och tillståndsgivande myndigheter tar vederbörlig hänsyn och uppfyller krav om tillämpning av försiktighetsprincipen. Ett oundvikligt steg i vår miljölagstiftning är att minimera de negativa konsekvenserna för samtliga former av exploatering. Hur kan det anses vara uppfyllt för vindkraftsutbyggnaden om man inte gjort vad som går för att undvika masskollision?

Tillämpning av momentan nedstängning av vindkraftverk har visat sig vara en effektiv metod för att undvika kollisioner⁴. Genom att analysera väderdata och flyttfågelrörelser (med t.ex. radar) går det att identifiera högrisklägen för när stora koncentrationer av flyttfåglar uppstår. Detta har redan testats i bl.a. Nederländerna⁵ och det kan verkligen inte anses vara ett orimligt krav för vindkraftsindustrin att förfina tekniken och tillämpa den i full skala. BirdLife Sverige kommer att kräva att momentan nedstängning av vindkraftverk ska tillämpas vid högrisklägen. Dessa kommer främst, eller uteslutande, att inträffa vid svaga vindar, varför de ekonomiska konsekvenserna i sammanhanget blir mycket små.

För fåglar som passerar vindkraftverken i dagsljus bör möjligheterna att framkalla ett starkare undvikande beteende (t.ex. genom att måla ett eller flera av turbinbladen^{6,7}) undersökas och tillämpas så långt det är möjligt.

¹ Longcore T et al. 2012. *An Estimate of Avian Mortality at Communication Towers in the United States and Canada*. PLoS One 7(4): e34025.

² Manville AM. 2000. *Avian mortality at communication towers: background and overview*. I Evans & Manville, editors. Proceedings of the workshop on avian mortality at communication towers; 1–5.

³ Kemper C. 1996. *A study of bird mortality at a west central Wisconsin TV tower from 1957–1995*. The Passenger Pigeon 58(3): 219–235.

⁴ de Lucas M et al. 2012. *Griffon vulture mortality at wind farms in southern Spain: distribution of fatalities and active mitigation measures*. Biological Conservation 147: 184–189.

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=mkScszf8NC4>

⁶ Stokke BG et al. 2020. *Effect of tower base painting on willow ptarmigan collision rates with wind turbines*. Ecology and Evolution 10(12): 5670–5679; <https://doi.org/10.1002/ece3.6307>

⁷ May R et al. 2020. *Paint it black: Efficacy of increased wind turbine rotor blade visibility to reduce avian fatalities*. Ecology and Evolution 10(16): 8927–8935; <https://doi.org/10.1002/ece3.6592>

Kumulativa effekter

Bedömning av kumulativa effekter är ett erkänt svårt kapitel, som i detta fall blir extremt viktigt, med det antal vindkraftparker som finns eller planeras i Östersjön. Det är inte orimligt att anta att ca 5 000 vindkraftverk kommer att uppföras i Östersjön inom ett par kommande decennier.

Den korrekta bedömningen av kumulativa effekter – även utifrån en juridisk tolkning av naturvårdsdirektiven – måste vara att påverkan från aktuell vindkraftpark läggs "ovanpå" den påverkan som redan utgör belastning för de naturvärden som ska skyddas. För en art som redan i nuläget är hotad kan även en isolerat liten extra påverkan utgöra "tipping point", även om andra (redan befintliga) verksamheter medför jämförelsevis större belastning. Det kan möjligen anses "orättvist" att den sist tillkomna verksamheten därmed inte får tillåtas, vilket dock går att undvika med övergripande och långsiktig planering.

BirdLife Sverige anser att vindkraftsbranschen och regeringen skyndsamt måste tillse att verkligt kumulativa analyser genomförs inför (och under) den planerade utbyggnaden av vindkraft i Östersjön. När det gäller vissa arter och specifika naturvårdsområden kommer vindkraftsetablering sannolikt att vara "droppen som får bägaren att rinna över", med innebörd att ekologisk funktionalitet bryts för arter eller naturtyper. I sådana fall måste vindkraftsetablering förbjudas. Med god planering och tillämpning av skyddsåtgärder kan emellertid en betydande del av Sveriges energiproduktion komma från vindkraft.

För BirdLife Sverige,

Daniel Bengtsson, Fågelskyddsansvarig BirdLife Sverige
Tel. 070 515 45 33, e-post: daniel.bengtsson@birdlife.se